

WEEKBLAD
VOOR
KINDEREN.

II. DEEL.

Te AMSTERDAM, by
JOHANNES VAN DER HEY,

MDCCXCIX.

WEEKBLAD VOOR KINDEREN.

Nº. 19.

DE WILDE DIEREN.

Vervolg van het voorgaand Nummer.

Behalve de aapen zyn 'er nog veele andere zoogende dieren, die zich op de boomen onthouden; sommigen van dezelve zyn ook, even als dezen, vierhandige dieren; men noemt ze dus bastaard-aapen of ook wel spookdieren. Eenigen dezer dieren zyn zeer traag in hunne bewegingen, vooral als zy zich op den vlakken grond bevinden. De *Loeris* of Traaglooper, een aartig klein beestje, dat niet grooter is dan eene vuist, kan op een' geheelen dag nauwlyks een vierde van eene gewoone myl afleggen; men vindt het op 't eiland Ceilon in Oost Indië. Anderen zyn wederom zeer vlug in hunne bewegingen.

2. doch

doch altoos vlugger om in de takken der boomen te klauteren en te springen, dan om op den grond te loopen. Byzonder munten hierin de Inkhoorn-aapen of *Macocos* uit, en nog meer de *Vari*, welk laatstgemelde dier in onze taal nog geenen eigen naam heeft. Alle deze bastaard-aapen zyn nagenoeg van eene grootte met de katten en worden op het groot Africaansch eiland Madagascar gevonden. De Inkhoorn-aapen zyn aartige zachtzinnige dieren, die ligt getemd kunnen worden; doch de *Vari* is zeer wild en boosaartig, heeft eene zwaare brullende stem, byna zo sterk als die van den leeuw, 't geen opmerkelyk is in zulk een klein dier, en maakt een vreeslyk gerucht in de boschen, vooral by den nacht; waarom men de *Vari* wel te recht een spookdier noemen mag.

Hiermede klappen wy van de vierhandige dieren af. Behalve dezelve vindt men op de boomen, vooral in andere werelddeelen, nog verscheiden zoogende dieren. In Zuid-america zyn twee geslachten van dieren, welken men *Luiäarts* noemt; uit hoofde van de traagheid hunner bewegingen, die vooral opmerkelyk is in de kleinste soort, welken men onderscheidt door de benoeming van tweevingerigen luiäart, of dien men ook wel de *Ai* noemt uit hoofde van het klaaglyk geluid, dat hy maakt. Dit dier is omtrend zo groot als eene kat; het heeft korte pooten, doch de voorsten zyn langer dan de achtersten; aan ieder poot heeft het drie vingeren, die met zeer lange, kromme en scherpe nagels voorzien zyn, waardoor de luiäart zo zeer in 't loopen belemmerd wordt, dat hy nauwlyks vyftig schreden op eenen dag vorderen kan. In 't klimmen is de *Ai* ook geen meester; want hy heeft wel twee dagen werk, om den top van een boom te bereiken. Als hy eens op eenen boom gekomen is komt hy 'er niet weer af, voor dat hy alle de bladeren heeft opgegeeten, waarmede hy zich geduurende eenige weeken voedt. Eindelijk dwingt hem de honger om den boom, die niets meer

voort

voor hem oplevert, te verlaaten; doch hy is niet in staat om denzelven afteklommen, maar laat zich als een stuk houts naar beneden vallen, met zo weinig beleid en voorzorg, dat hy dood zou vallen, indien hy niet byzonder hard van lighaam ware. Dan sleept de luiĳart zyn traag lighaam wederom naar een' anderen boom om denzelven te beklommen; en deze plaatsverandering kost hem verscheiden dagen arbeids, gedurende welken hy gestadigen hongerslyden moet. — Zoudt gy uit dit alles niet opmaaken, dat dit dier zeer ongelukkig is, kinderen! en een ellendig leven leidt. Het is zeker een der minstbedeelden onder de dieren, maar nogthands wordt het door zynen Schepper verzorgd. Hy weigerde het een vlug lighaam en vaardig instinct, maar schonk het een zeer sterk gestel en taai leven, waardoor het zeer langduurigen honger verdraagen kan; en op dat dit dier alle de voedende sappen uit zyne spyze zoude haalen, zo heeft deszelfs Schepper hetzelfde herkauwende gemaakt. Hierdoor is het niet alleen beveiligd voor 't gevaar om van honger te sterven, maar het wordt zelfs vet. Zyne lange nagels zyn ook zo sterk, dat het zich by dezelve aan de takken der boomen ophangt, en in dezen toestand zelfs slaapen kan, wanneer het dus voor de verscheurende dieren weinig te vreezen heeft. — Wy hebben u dit kort bericht van den Ai alleen medege-deeld om u te doen opmerken, door welke byzondere middelen de Godlyke wysheid voor haare onvernunftigste en zwakste schepselen gezorgd heeft. — Verder kunnen wy over de menigte andere zoogende dieren, die zich op de boomen onthouden, en waarönder in Europa voornaamlyk de fraaije en levendige Inkhoorns uitmunten, tegenwoordig niet verder uitweiden, omdat ons bestek vordert dat wy ook eenigen der voornaamste wilde dieren beschouwen, die zich altoos op den grond onthouden, en waarin wy eene groote menigte van fraaije byzonderheden kunnen opmerken.

Van alle de landen des aardbodems levert Africa de grootste verscheidenheid van dierlyke wezens op. Hier vindt men den *Giraffa* of Kameelpardel, een zeer groot dier, dat van kruiden leeft, van vooren veel hooger is dan van achteren, en dat een' zeer langen hals en eene fraai gevlakte huid heeft. Het is nog veel grooter dan de kameel, naar welken het door zyn' langen hals anders eenigzins gelykt, maar het heeft een geheel ander be-loop van lighaam, en is vooral opmerkelyk, omdat zyn lyf, naar achteren toe, zo laag afloopt, dat de achterste pooten veel korter schynen te zyn dan de voorsten. Van de huishouding en levenswyze dezer zonderlinge dieren is ons nog niet veel bekend, dewyl ze zeer schuw zyn en zich verre van bewoonde plaatsen onthouden. Meer bekend zyn de oliphanten, welken mede in Africa in menigte gevonden worden, gelyk ook in Oost-indië, en voornaamlyk op het eiland Ceilon, hetwelk de grootste en beste olyphanten oplevert. Deze dieren hebben zo veele aanmerkelyke hoedanigheden, dat wy niet nalaten kunnen by derzelver beschouwing een weinig langer stilteftaan.

De oliphant is de grootste en zwaarste van alle dieren; zyn lyf gelykt naar een' dikken, loggen vleeschklomp, die op vier zwaare pooten, als op vier pylaaren, rust; zyn rug is rondächtig als een gewelf, en zyn kop zit byna onbeweegelyk aan zyn lighaam, dat byna geen hals heeft; hy heeft groote ooren, die als lappen by zynen kop nederhangen, doch welken het dier naar willekeur bewegen kan; zyne oogen zyn klein, doch staan zeer levendig en schrande; in plaats van eenen neus heeft de oliphant eenen snuit of tromp, dien hy uittrekken, inkrimpen en in allerlei richtingen bewegen kan, en uit zynen bek steeken twee lange slagstanden uit. De grootste oliphanten zyn wel veertien of vyftien voeten hoog. De gewoone kleur dezer dieren is muisvaal of zwartachtig; zy weegen, als

als zy welwasfen zyn, wel zeven of agtduizend ponden. — Wie zou het op het eerste gezicht van zulk een zwaar en lomp dier vermoeden kunnen, dat het zoveele uitmuntende hoedanigheden bezit, die het boven alle ons bekende dieren verheffen. Indedaad de oliphant overtreft in fchranderheid en leerzaamheid zelfs den hond, hetgene te opmerkelyker is, omdat hy in den gevangen staat niet voortteelt, en dus alle de tamme oliphanten oirfpronglyk wild geweest zyn. In hunnen wilden staat gaan zy altoos by benden, die fomtyds uit eenige honderden bestaan. De kloekften en die de grootfte flagtanden hebben gaan vooruit of achteraan; de jongen en zwakken in 't midden. Komen zy aan eene rivier, dan trekken de oudften eerst over, als om het land te verkennen; vinden zy dan dat 'er niets te vreezen is: dan geeven zy zulks aan de geheele bende te kennen door zeker geluid te maaken; en dan zwemt de geheele troep over, allen achter elkander, terwyl zy de jongen ondersteunen en aan elkander overreiken. De oliphanten zyn geene verscheurende dieren, en zelfs zacht van aart; nogthands worden zy ligt verstoord, misfchien omdat zy den mensch als hunnen gevaarlykften vyand hebben leeren kennen, want deze dieren hebben een uitmuntend geheugen en worden in menigte gejaagd, zo om hun vleesch, waarmede veele wilde volken zich voeden, en om hunne flagtanden, die het fraaije ivoor leveren, als om hen te temmen en dan tot alkerleijen arbeid te gebruiken. Daarom is het voor de reizigers best hunne ontmoeting te vermyden, want dit groote dier bezit geweldige kragten; met zyn lighaam kan hy een' vry dikken gemetzelden muur omverwerpen; met zynen snuit scheurt hy zwaare takken van de boomen af, en op zyne flagtanden neemt hy stukken kanon, van zesduizend ponden zwaar, en loopt 'er mede weg. By deze groote kragten voegen zy eene groote snelheid, zodat zy zelfs dertig ja veertig uren gaans op eenen dag kunnen afleggen, als zy

daartoe worden aangezet. Ook zwemmen zy zeer goed en gemaklyk, waarom men hen dikwyls gebruikt om rivieren overtetrekken. By de Indifche legers belaadt men den oliphant, in dit geval, nog met een paar kanonftukken en eene menigte reistuig, terwyl verfcheiden menfchen zich aan zyne ooren en aan zynen ftaart vasthouden, en zich dus door hem over laten fleepen.

Wanneer de oliphant eens getemd is, is hy het makst en gehoorzaamst van alle dieren; hy kent en bemint zynen oppaffer, leert hem verftaan, let aandachtig op zyne bevelen, en voert die met een verwonderlyk overleg uit. Men heeft gezien dat de oliphanten op eene fcheepstimmerwerf balken uit het water haalden, waarāan touwen vastgemaakt waren. De oliphant nam het einde van het touw in zyn bek, floeg het twee of driemaal om zynen snuit, en fleepte dus de balken alleen, zonder dat iemand hem beftierde, naar de plaats daar het fchip op stapel stond, welke men hem maar eens gewezen had. Als hy eenen anderen balk in zynen weg vond liggen, dan ligtte hy het voorfte einde van den genen, dien hy voordfleepte, met zynen poot op, tot boven op den balk, daar de zyne tegen aan ftuitte, en fleepte denzelven dan weder verder. Dit duidt eene maate van overleg en fchranderheid aan, die indedaad verwonderlyk, en by den mensch alleen het gevolg van eene juifte redeneering is. Het zou ons ligt vallen, dergelyke gevallen, waarā de oliphanten eene uitneemende fchranderheid vertoonen, uit geloofwaardige berichten, in grooten getale aantehaalen; doch dit zoude ons by dit ééne dier te lang ophouden. Wy vergenoegen ons met hierby te voegen een bewys van de zachte geartheid dezer verwonderlyke dieren. Te Laknaor, in Oost-Indie, heerschte een befmettelyke ziekte, die zeer veele menfchen wegrukte; de voornaamfte toegang tot het paleis van den Nabob of Vorst was zelfs met zieken en ftervenden bedekt, die op den grond lagen. Intus-

fchen

fchen moest de Nabob schielijk uitryden, en wel met zoveel haast, dat men oordeelde zelfs geen tyd te hebben om de zieke menschen uit den weg te ruimen; ook geeven de Indiaanfche Vorsten weinig om het leven hunner onderdaanen. De oliphant, waarop de Nabob reed, moest dan deze menschen vertrappen; doch hy zette uit zichzelf zyne pooten met zoveele behoedzaamheid en voorzichtigheid neder, en schoof sommigen zachtjes uit den weg, zodat niemand gekwetst wierd. Wat dunkt u, kinderen! beschaamde deze menschlievende oliphant zyne barbaarsche meesters niet? — Nog een staaltje van het uitneemend geheugen der oliphanten, en daarmede stappen wy van deze schrandere dieren af. Een wyfjes-oliphant ontsnapte zynen geleider en liep in het bosch weg; men strafte daarvoor dien armen man, door hem tot de openbaare werken te veroordeelen, en zyne vrouw en kinderen in slaafsche dienstbaarheid te verkoopen. Twaalf jaaren na dit voorval bevond zich die man by eene groote oliphantenjagt, en meende onder den troep dien oliphant te herkennen, welke hem voorheen ontloopen was. Hy gaat 'er naar toe en het dier herkende hem ten eersten, groette hem met zynen snuit driemaal te beweegen, knielde neder, en liet zich aanstonds door hem beryden. Hierop herstelde de eigenaar des oliphants den man in zyne vorige bediening, verlostte zyne vrouw en kinderen uit de slaaverny en schonk hem nog jaarlyks eene somme gelds.

Het overige van dit blad zullen wy besteeden om nog iets van den Rhinoceros of Neushoorn te melden. Dit is mede een der grootste viervoetige dieren, doch laager op de pooten dan de oliphant. De Rhinoceros is vooräl merkwaardig, omdat hy op den neus een of twee hoornen draagt en om de verbaazende dikte van zyne huid. Men vindt tweeërlei soorten van deze dieren, als de Asiatische Rhinoceros met éénen hoorn, en de Africaanfche met twee hoornen; beiden zyn gras- en kruidëetende dieren. De huid van den Asiatischen Rhinoceros is een zwartachtig leder van geweldige dikte, zodat dit dier van de klauwen en tanden der roofdieren niets te vreezen heeft. Indien deze huid dicht en gespannen om het lyf zat, dan zou de Rhinoceros zich niet kunnen beweegen, want dit vel is wel een half duim dik, en ziet 'er uit als de bast van eenen boom. Maar de wyze en goede Schepper heeft deze dikke en zwaare huid, om zo te spreken, ruim en los om den Rhinoceros omgehangen, en op verscheiden plaatfen met plooijen voorzien, in welke plooijen de huid dunner en buigzaamer is, zodat het dier

dier daardoor in staat is om zich in allerlei richtingen te beweegen en zelfs vry snel te loopen. Door deze plooijen ziet de Afiatische Rhinoceros 'er van verre uit als of hy met verscheiden schilden behangen ware, het gene gelegenheid tot veele verkeerde afbeeldingen en verkeerde meeningen omtrend dit dier gegeven heeft. Het is genoodzaakt zich dikwyls te baaden om zyne huid zacht te houden; iets dat ook by de oliphanten plaats heeft. Men heeft eens eenen Afiatischen Rhinoceros gewoogen; dezelve was vyftuizend ponden zwaar; hy at dagelyks festig ponden hooi en twintig ponden brood, en dronk veertien emmeren water, ook dronk hy gaarne bier en wyn.

De Africaanſche Rhinoceros is niet minder groot en zwaar dan de Afiatische, doch voer het overige een geheel ander dier; want hy heeft niet alleen twee hoornen op zynen neus, terwyl de Afiatische Rhinoceros maar éenen hoorn heeft, maar zyn kop heeft ook eene geheel andere gedaante, en hy heeft in zyne huid die vouwen en plooijen niet, welken den Afiatischen Rhinoceros kenmerken; ook is zyn huid veel dunner. Door dit alles maakt hy ook eene geheel andere vertooning dan de Afiatische Rhinoceros. Hy wentelt zich echter even als deze in 't slyk om zyne huid zacht te houden, en is, schoon geen vleeschëetend of verscheurend dier zynde, echter voor de reizigers gevaarlyk genoeg uit hoofde van zyne kragten. Het is dus best hem niet te stooren, want hy loopt somtyds op de reizigers toe om hen te vertrappen, en men heeft gezien, dat een Rhinoceros een' geheelen wagen op zynen neus genomen en een goed einde wegs voorgedraagen heeft. Voords zyn beide de soorten van Rhinocerosen geene schrandere dieren, en schynen vry ongevoelig te zyn. Hun gezicht is zwak, maar hun gehoor zeer scherp en hun reuk fyn. Als zy vervolgd worden of vertoornd zyn, dan ploegen zy den grond onder 't loopen met hunne hoornen en maaken daarin zeer diepe vooren, met eene vreeslyke kragt, 't gene te verwonderlyker is, omdat deze hoornen enkel aan de huid en niet aan het gebeente van den neus vastzitten. Het vleesch van den Rhinoceros wordt geëeten; zyn huid geeft zeer goed en sterk leder, en van zynen hoorn of hoornen worden bekertjes en andere snuisteryen gedraaid.

In de volgende week zullen wy nog het een ander omtrend sommige kleinere wilde dieren mededeelen.

Te Amsterdam, by J. VAN DER HEY, Boekverkooper.